

Verneområdestyret
Setesdal Vesthei,
Ryfylkeheiane og
Frafjordheiane

16/09/2020

Villrein og ferdsel i Holmavassåno biotopvernområde og tilgrensande areal

SVR -Notat 1-2020

Utførende institusjon

Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane

Kontaktperson

Alf Odden

Publikasjonsnummer

SVR – Notat 1-2020

År

2020

Sidetall

22

Opplag

Berre
digitalt

Utgiver

Verneområdestyret for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane

Forfatter

Forvaltningssekretariatet for SVR v/ Alf Odden

Tittel

Villrein og ferdsel i Holmavassåno biotopvernområde og tilgrensande areal

Sammendrag

Dette notatet presenterar seg resultata av kartlegginga av ferdselen i Holmavassåno biotopvernområde i 2019, samt ein gjennomgang villreinen sin arealbruk i området i tidsrommet 1950-2020. Notatet munnar ut i forslag til tiltak som kan betre villreinen sine trekkmoglegheiter i områda ved Sandvatnet og Holmavatnet.

Forsidefoto

[Villreinbukkar i Dyraheio Foto: Ragnar Djuvik]

Forord

Dette notatet tek føre seg resultata av kartlegginga av ferdselen i Holmavassåno biotopvernområde i 2019, samt ein gjennomgang villreinen sin arealbruk i området i tidsrommet 1950-2020.

Notatet vil fungere som bakgrunnskunnskap for SVR sine råd til Hydro i høve til bomreglementet på anleggsvegen Sandvatnet-Holmavatnet, og SVR sine innspel i den kommande revisjonsprosessen.

SVR vil takke Hydro, Reidar Sandal, Knut Haukelid, Odd Kjos-Hanssen, Nils Bleskestad og Ola Jordebrekk for verdifulle bidrag til dette arbeidet.

Arbeidet med notatet er forankra i Besøksstrategi for SVR, kor det mellom anna heiter at SVR skal være ein pådrivar for å skaffe betre dokumentasjon om ferdsla på anleggsvegen og kva for effekt den har på villreinens trekkmoglegheiter.

Notatet vart handsama av verneområdestyret i møte 16.09.2020.

1.1 Bakgrunn

Holmavassåno biotopvernområde vart verna 26.09.1997, og føremålet med biotopvernet er å sikre viktige trekkveggar for villreinen i fjellområdet mellom Kvanndalen landskapsvernområde og Dyraheio landskapsvernområde.

I samband med utarbeiding av Forvaltningsplan for SVR vart det gjennomført ei statusvurdering av trugsmål mot verneføremål og verneverdiar i alle verneområde verneområdestyret for SVR har forvaltningsmynde for. Her fekk Holmavassåno status som truga ettersom trekkvegane som var utgangspunktet for vernet hadde svært avgrensa bruk.

På grunn av denne statusen som truga, plikter verneområdeforvaltninga å vurdere om det er mogleg å gjennomføre tiltak som kan endre status til ikkje truga. At trekkvegane gjennom Holmavassåno er funksjonelle for villreinstamma, vil og få aukande betydning dei kommande åra. Det går føre seg eit systematisk arbeide med å auke storleiken på stamma i Setesdal-Ryfylke villreinområde. Det arbeidast og med fleire omfattande tiltak for å auke trekkaktiviteten i dei belasta trekkkorridorane ved Blåsjø og Store Urar. Fleire dyr og betra trekkmoglegheiter vil kunne medføre endringar i villreinstamma sin arealbruk, som på litt sikt kan føre til auka bruk av områda ved Sandvatnet og Holmavatnet.

1.2 Kartlegging av ferdselen i 2019

Innhenting av ferdselsdata baserer seg på ein bilteljar på anleggsvegen innanfor bommen på Sandvatnet, ei registreringsbok ved bommen og gjennomgang av besøksprotokollen på Holmavasshytta.

Bilteljaren

Bilteljaren stod ute i perioden 16.07-31.09.2019. I den tida vart det registrert 322 passeringar eller 161 køyretøy.

I dei første fem vekene (15.7-18.8) vart det registrert totalt 105 passeringar, dvs. i gjennomsnitt 21 passeringar pr veke eller 3 passeringar kvar dag.

I dei neste fem vekene (19.8-22.9) vart det registrert totalt 200 passeringar, dvs. i gjennomsnitt 40 passeringar pr veke eller 5.7 passeringar kvar dag. I denne perioden er trafikken særleg konsentrert om helgene, mens trafikken på kvardagar er mykje lågare.

I dei siste fem vekene (23.9-27.10) vart det registrert totalt 46 passeringar, dvs. i gjennomsnitt 9.2 passeringar pr veke eller 1.3 passeringar kvar dag.

(Frå 1-28.10 bygger statistikken på innføringane i registreringsboka).

For heile perioden var det registrert 6 dagar med 10 eller fleire passeringar. Størst biltrafikk var det 7.9 med 20 passeringar.

Data frå bilteljaren er kvalitetssikra av NINA, og alt tydar på at teljaren har fungert som den skulle gjennom heile perioden.

Registreringsboka

Registreringsboka frå Hydro låg ute ved bommen på Sandvatnet i perioden 16.07-28.10.2019. Her vart det registrert 165 køyretøy eller 330 passeringar, 17 av desse registreringane kom etter at teljaren var tatt ned.

Når det gjeld tolkinga av registreringsboka vil tala ha ein feilmargin. I nokre høve er det uklart om fleire har køyrt i same bil og i andre høve kan det være vanskeleg å halde orden på tur og retur reisene.

Registreringsboka er tolka etter beste evne og etter mi vurdering vil feiltolkingane ikkje være av eit slik omfang at dei endrar på hovudtrekka i statistikken, men ettersom gjestene til dei ulike grunneigarane er ukjente, vil denne mellombelse oversikta lett innehalde ein del feilføringar.

I den perioden kor bilteljaren og registreringsboka er samanfallande (16.07-31.09.2019) er det registrert 161 køyretøy i teljaren og 148 i registreringsboka. Dette betyr at 8% av køyretøya ikkje er registrert i boka.

Den følgjande statistikken tek utgangspunkt i 165 køyretøya i registreringsboka for perioden 16.07-28.10.2019.

På bakgrunn av oppføringane i registreringsboka har vi sett opp nokre grove kategoriar for å få oversikt over biltrafikken inn til Holmavatnet.

Desse kategoriane blir brukt:

Hydro	Omfattar Hydro og ulike underkontraktørar
SNO/SVR	Omfattar SNO, SVR, STF og Norconsult
Lokale	Omfattar andre busett på Nesflaten og Suldal. Det er brukt nøkkel som tilhøyrar Hydro i 2-3 høve, Odd Kjos-Hanssen i resten
OKH - totalt	Omfattar grunneigar (Kjos-Hanssen) si eiga køyring, samt køyringa til dei som leigar hytte/jakt/fiske eller leiger sauebeite i området
Aust - totalt	Omfattar grunneigar si eiga køyring (Haukelid, Sauro, Hovelsrud), samt køyringa til dei som leigar hytte/jakt/fiske

Køyretøy og passeringar 2019

	Hydro	SNO/SVR	Lokale	OKH-totalt	Aust-totalt	Totalt
Køyretøy	23	7	19	66	50	165
Passeringar	46	14	38	132	100	330
Prosent av total	13.9	4.3	11.5	40.0	30.3	100

I tillegg var det til saman 4 sykkelistar fordelt på to grupper som skreiv seg inn i registreringsboka. Det er grunn til å tru at det reelle talet på sykkelistar er noko høgare enn dette, men sykling inn anleggsvegen har ikkje noko stort omfang.

Besøksprotokollen for Holmavasshytta

Stavanger turistforeining sin besøksprotokoll for Holmavasshytta inneheld nøyaktige opplysningar om kor dei som overnatta kom i frå og kor dei skulle vidare neste dag. Det er dermed mogleg å få oversikt over kom mange som skulle til eller frå Sloaros eller Hovden, og dermed har passert gjennom Holmavassåno biotopvernområde. Dei fleste av desse har truleg gått den nøddastien frå Naustdalen, vidare over Gravetjønnuten og

Holmavassdammen før dei har haldt fram mot Fisketjønn og Sloaros. Om vinteren går ferdsla mellom Holmavasshytta og Sloaros, samt ferdsla mellom Holmavasshytta og Bleskestadmoen/Sandvatnet over isen på Holmavatnet.

Tala frå Hytteprotokollane vil være minimumstal. Det er ei kjent problemstilling at ein liten del av dei besøkande ikkje skriv seg inn i protokollen. Ein liten del av fotturistane vil og berre gå forbi Holmavasshytta utan å være innom. Om vinteren er besøkstala frå protokollen meir usikre. Når ein går på ski er det meir vanleg å gå ruta Haukeliseter-Sloaros/Hovden utan å gå innom Holmavasshytta.

I 2019 var det til saman 73 personar som hadde komme gjennom Holmavassåno biotopvernområde på veg mellom Holmavasshytta og Sloaros. Desse var fordelt på 28 ulike grupper.

Ferdsla Holmavasshytta-Sloaros/Hovden fordelt på personar og grupper gjennom 2019

Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni	Juli	August	September	Oktober	November	Desember	Sum
0	6	4	5	0	1	17	21	16	3	0	0	73
0	2	2	2	0	1	10	5	4	2	0	0	28

Ferdselen frå skiløparar og fotturistar gjennom Holmavassåno biotopvernområde har berre eit nemneverdig omfang i perioden frå juli til september. Da passerte 56 personar gjennom området. Dette utgjer 0.6 passeringar kvar dag. Ferdselen var størst i tidsrommet 18. august- 22. september. Da passerte 25 personar gjennom området. Dette tidspunktet er samanfallande med sauesamlinga som bidrar til ekstra mykje ferdsel. I periodane oktober-januar og mai-juni var det nesten ikkje trafikk i området. I perioden februar-april vart det registrert nokre få skiløparar. Den samla ferdsla i denne perioden er nok ein del høgare i og med at nokre skiløparar ikkje vil gå innom Holmavasshytta. I tillegg kjem ein del motorferdsel i regi av Hydro og Stavanger turistforening. Den samla ferdsla for perioden februar-april vil anslagsvis ligge på om lag 50 passeringar eller 0.5 pr dag. Om ein ser på den samla ferdsla frå bilar, sykkelistar og fotturistar i barmarksperioden vil tala sjå slik ut

Samla ferdsel gjennom Holmavassåno biotopvernområde i barmarksperioden juni-oktober

Periode	10.juni– 14.juli	15.juli– 18.aug	19.aug– 22.sept	23.sept- 27.okt	Sum
Passeringar	30	142	210	53	435
Snitt pr veke	6	28	42	11	22
Snitt pr dag	1	4	6	1.5	3

I dei første fem vekene (10.6-14.7) vart det registrert totalt 10 passeringar frå fotturistar. Registreringane av biltrafikken var ikkje komen i gang ennå, men ein kan rekne med at

anslagsvis 20 passeringar frå vegen var fri for snø om lag 25. juni. Ein kan dermed rekne med til saman 30 passeringar denne perioden. Dette utgjer i gjennomsnitt 6 passeringar pr veke eller snautt 1 passering kvar dag.

I dei neste fem vekene (15.7-18.8) vart det registrert 29 passeringar av fotturistar, 105 passeringar med bil og 8 passeringar med sykkel. Ein kan dermed rekne med til saman 142 passeringar denne perioden. Dette utgjer i gjennomsnitt 28 passeringar pr veke eller 4 passeringar kvar dag.

I dei neste fem vekene (19.8-22.9) vart det registrert 10 passeringar av fotturistar og 200 passeringar med bil. Ein kan dermed rekne med til saman 210 passeringar denne perioden. Dette utgjer i gjennomsnitt 42 passeringar pr veke 6 passeringar kvar dag. Det er likevel viktig å framheve at ferdselen er konsentrert til helgene og særleg i samband med starten av villreinjakta og i sauesamlinga. Ved to av helgene vart det registrert 20 passeringar kvar dag, men talet på passeringar var nede i 2-3 for mange av vekedagane.

I dei siste fem vekene (23.9-27.10) vart det registrert 7 passeringar av fotturistar og 46 passeringar med bil. Ein kan dermed rekne med til saman 53 passeringar denne perioden. Dette utgjer i gjennomsnitt snautt 11 passeringar pr veke 1.5 passeringar kvar dag.

Til saman er det om lag 435 passeringar gjennom Holmavassåno biotopvernområde i tidsrommet 10.06-27.10. Dette omfattar både bilar, sykkelistar og fotturistar.

Tidleg i barmarkssesongen fram til midten av juli er trafikken etter anleggsvegen såpass liten at den ikkje vil medføre systematiske forstyrringar av villreinstamma i Holmavassåno biotopvernområde. Normalt vil heller ikkje vegen bli brøytta og være køyrbar heilt inn til Holmavatnet før i månadsskifte juli/august. Vegen fram til bommen ved Sandvatnet og den første delen av vegen etter bommen, smelter normalt fram, eller blir brøytta, i løpet av perioden 15. juni -15. juli. Her vil det normalt være ein god del bruk av vegen som vil være forstyrrende for villreinstamma i området.

Heller ikkje mot slutten av barmarkssesongen (frå 23. september) har ferdselen eit slik omfang at den medfører anna enn tilfeldige forstyrringar.

I midten av barmarkssesongen (15. juli-22.september) og særleg i perioden 19. august-22. september, er ferdselen på anleggsvegen såpass omfattande at ein kan snakke om systematiske forstyrringar. Dette gjeld særleg nokre helger i august og september kor trafikken er såpass omfattande at den vil ha ein barriereeffekt. Ein ferdsel av eit slik omfang vil kunne resultere i endra trekkåtferd som avbrotne forsøk på å krysse vegen og kryssing av vegen i stor fart. Samstundes vil det og i denne perioden være dagar midt i vekene kor trafikken er svært avgrensa.

Det er og viktig å ta med i vurderingane kva slags dyr som kan tenkjast å krysse anleggsvegen og kor sterk motivasjonen er for trekkaktiviteten. Når det gjeld beitetrekket ned Sandvassbrekka på forsommaren blir dette i hovudsak gjennomført av simler og kalvar. Desse søker gode beiteområde og stader dei får beite i fred. Desse fostringsflokkane er sårbare for forstyrringar og vil søke tilbake til «tryggare» beiteområde dersom dei blir uroa nede ved Sandvatnet. For desse dyra kan sjølv eit fåtal menneske eller køyretøy om dagen være nok til at dei trekker bort frå området.

Bukkane vil normalt tole meir forstyrring enn fostringsflokkane i høve til trekkaktivitet. Frå om lag 15. august vil det helst være bukk det er aktuelt for å trekke over anleggsvegen. Desse kjem da helst frå vest over Gravetjønnnuten og kryssar anleggsvegen mellom Holmavatnet og Sandvatnet. Nokre dyr kan og krysse veggen i Sæbyggedalen og opp i Hongsnuten på veg frå nord. Desse vil være på veg mot sør og aust for å finne simlene til brunsten. I tillegg vil ein allereie sterk motivasjon for å trekke, bli ytterlegare forsterka av forstyrringar i samband med starten av jakta frå 20. august. Desse dyra vil krysse anleggsvegen sjølv om det skulle være ein del biltrafikk.

1.3 Kartlegging av villreinen sin arealbruk og trekkvegar

Denne delen omfattar ei beskriving av villreinen sin områdebruk frå om lag 1950 og framover. Den ser og nærare på dei viktigaste trekkområda.

Teksten bygger på samtaler og skriftelege innspel frå Knut Haukelid, Ola Jordebekk, Odd Kjos-Hanssen og Reidar Sandal. Av skriftelege kjelder kan nemnast Skuncke 1950 (Villreinundersøkelser i Njardarheim veidemark og tilgrensande områder 1947-1949), Kjos-Hanssen og Gunnerød 1977 (Villreinundersøkelser i Setesdalsheiene 1975-1976) og Bitustøyl 2017 (Tamreindriften i Setesdalsheiane). Arealbruk og trekkvegar for perioden 2007-2019 er og gjort greie for ved hjelp av GPS-data frå www.dyreposisjoner.no

Arealbruk og trekkvegar før kraftutbygginga

Villrein og tamrein

Eigedommen Sandvassbeitet som omfattar Holmavassåno biotopvernområde og dei andre areala på sør og vestsida av Holmavatnet, vart utleidd som tamreinbeite i heile tidsrommet 1930-1978. Eigedommen Langesæhalline som omfattar areal på nordsida av Holmavatnet vart ikkje utleidd som tamreinbeite i denne perioden, med ei mogleg

unnatak for nokre år før 1950. Dette betyr at det var både tamrein, forvilla tamrein og villrein i områda rundt Holmavatnet fram til tamreindriften i Bykle vart avvikla i 1978.

Det hadde og vore ei omfattande tamreindriften i desse områda før 1930, slik at villreinbestanden i området og var svært avgrensa tidleg på 1900-talet.

Etter om lag 1940 var områda sør for Sandvatnet og Holmavatnet først og fremst brukt som sommararbeite av tamreinselskapet. Likevel vart det ofte gåande att halvwill tamrein i desse områda om vinteren. Lokalbefolkninga i Øvre Suldal dreiv vinterjakt som matauk i området sør og vest for Holmavatnet fram til tidleg på 1960-talet. Det var i hovudsak forvilla tamrein som vart felt under denne jakta. Det vart meir villrein i området frå midten av 1960-talet og utover 1970-talet. Dette skyldast truleg at villreinstamma var relativt i denne perioden. Teljingar viser jamt ein bestandsstorleik på mellom 3000 og 4000 dyr. Større tilsig av villrein til desse områda skapte store problem for tamreindriften, og områda ved Holmavatnet og resten av Vestheia gjekk i praksis ut av bruk som beiteområde etter midten av 1960-talet. Både jegerar og tamreingjetarar fortel at det det var svært tydelege forskjellar i åtferda til villrein og forvilla tamrein. Frå tidleg 1960-tal til seint 1970-tal gjekk det føre seg ei gradvis utvikling frå å ha ein stamme med halvwill tamrein med nokre innslag av villrein, til å ha ei stamme som kan karraktriserast som villrein. Den offisielle villreinjakta i området tok til på slutten av 1950-talet, men i eit svært avgrensa omfang dei første åra.

Områdebruk

Ein har relativt få sikre opplysningar om villreinen sin bruk av områda rundt Holmavatnet og Sandvatnet før kraftutbygginga. Dette skyldast både at det var mindre villrein på den tida og at tamreindriften framleis hadde ein stor innverknad på området. Opplysningane om arealbruk i avsnittet under er derfor i delvis henta frå den første tida etter kraftutbygginga. Noko kunnskap kan ein og hente ut frå den forvilla tamreinen sin områdebruk og trekkåtfærd.

Områda rundt Holmavatnet og vidare vest mot Kvanndalen har gode sommararbeite. Særleg oppe i høgda kor stadig avsmelting av nye snøleiar gir frisk vegetasjon. Vinterbeita er ikkje av like god kvalitet, men det tilgangen til beiteressursane som er avgjerande. I vintrar med mykje snø og/eller ising vil reinen føretrekke andre vinterbeiteområde.

Dyra trakk årvisst nordvestover gjennom området i løpet av seinvinteren. Om beitetilhøva var gode vart bukkane varande, mens eventuelle flokkar med simler og ungdyr raskt trakk søraustover tilbake mot kalvingsplassane. Trekket tilbake var dermed meir spreidd og tidspunktet kunne variere frå år til år med vindretning og beitetilhøve. Normalt trakk dei fleste dyra mot sør og aust allereie om våren, men ein del av bukkane gjekk ofte att til litt ut på hausten. Når jakta tek til vil dyra raskt trekke ut av området og ikkje komme tilbake i løpet av hausten.

Sør for Holmavatnet og aust for Holmavassåno var det i tillegg årvisst forstringsflokkar om sommaren frå om lag 1930 og fram til utbygginga. Dette kunne både være tamrein og blandingsflokkar av tamrein og villrein. Desse flokkane heldt særleg til i områda ved Meien, Storhidlerfjell og Fisketjønn, mens det i Gravetjønnuten og vidare vestover mot Isvatnet stort sett berre var bukk.

Trekkvegar før vasskraftutbygginga

Før vasskraftutbyggingane i området hadde villreinen tre hovudtrekkvegar både når dei skulle inn og ut av områda ved Sandvatnet og Holmavatnet. Hovudtrekket gjekk frå områda i Såtedalen og Svartepodd mot Sloaros, deretter trakk dei gjennom dalføret frå Fisketjønnuten og vidare over Gravetjønnuten. Det gjekk og ein trekkveg frå Meien via Reinskvelven og Hongsnuten over Sæbyggedal og vidare mot Melen. Det gjekk og ein markert trekkveg frå Holmevasskilen og vidare på nordsida av Holmavatnet.

Om ein går langt tilbake i tid har det truleg vore eit meir omfattande trekk på vestsida av Sandvatnet og Holmavatnet. Dette området har ein relativt høg konsentrasjon av dyregraver som vitnar og ein relativt stabil tilgang på dyr. Trekket forbi Holmavasskilen må og være svært gamalt. I dag ligg ei dyregrav ved Fisketjønn, og det låg tre dyregraver i Holmavasskilen som var øydelagt av bygginga av dammen.

Arealbruk og trekkvegar etter kraftutbygginga

I 1966 og 1967 vart Holmavatnet og Sandvatnet regulert i samband med Røldal-Suldal utbygginga. Desse vatna fekk ei reguleringssone på 10m og 26m. Anleggsvegen fram til Holmavatnet vart bygd i 1965 og kraftlinjene gjennom området vart sett i drift i 1972 og 1988.

Bukkeområde

Områda nord for Holmavatnet har i alle fall etter 1950 i hovudsak vore eit bukkeområde i sommarhalvåret. Både bukkar og simler kjem inn i området i løpet av seinhausten og vinteren og mens bukkane kan halde seg i området gjennom sommaren og fram til første del av jakta, trekker simlene ut av området tidleg på våren. Gjeldsimler kunne følgje bukeflokkane om somrane, men at reine fostringsflokkar trakk inn sørfrå sommarstid skjedde berre unntaksvis. Før vasskraftutbygginga, og ein kort periode på slutten av 1960-talet, var det likevel nokre år ein kunne treffe på mindre flokkar med simle og kalv i området sommar og tidleg haust. I dei seinare åra har det vore fleire døme på at blandingsflokkar, i periodar med austavind, kjem trekkande frå sør mot slutten av jakta. Desse passerer på austsida av Holmavatnet og vidare mot vinterbeiteområda nord for

Hovden. Om det er vestavind på seinhausten vil desse dyra og trekke inn i områda ved Holmavatnet.

Også områda sør for Holmavatnet er i dag eit bukkeområde i barmarkssesongen. Her kjem og bukkane tilbake på seinhausten eller tidleg om vinteren og trekker først ut når jakta er i gang. Simlene kjem om lag samstundes med bukkane, men trekker ut av området i god tid før kalvinga i mai.

Frå slutten 1960-talet vart det generelt mindre trekkaktivitet gjennom Holmavassåno biotopvernområde. Fostringsflokkane beita oppe i Storhidlernuten på Rogalandssida, men dei kom aldri over anleggsvegen. I ein periode på 1990-talet vart det på nytt meir vanleg å sjå fostringsflokkar nord for Holmavatnet. Det vart og sett ein stor fostringsflokk på minst 300 dyr ved Litlavatnet først i jakta eit år sist på 1990-talet. Dette har truleg samanheng med at den totale villreinstamma var stor på denne tida. Når det samla talet på villrein gjekk ned etter tusenårsskiftet, vart og fostringsflokkane borte. Mellom 2000 og 2010 var stammestorleiken nede i under 2000 dyr, noko som er om lag halvparten av stamma på 1970-talet. Dei siste 15 åra har ein på nytt byrja å sjå mindre fostringsflokkar både i Storhidlernuten og Sandvassbrekka og vidare ned mot Sandvatnet tidleg på sommaren. Det vart og observert ein liten flokk i Gravetjønnuten under jakta i 2018.

Dei større fostringsflokkane er heller ikkje langt unna. Områda ved Meien, Skyvatn og Storhidlervatn og Storhidlernuten er eit viktig sommararbeiteområde for villreinstamma i Setesdal-Ryfylke og er årvisst i bruk.

Når bukkane trekker ut av området om hausten brukar dei både trekkvegen på nordsida av Holmavatnet og den på sørsida over Gravetjønnuten. Under dette trekket vart og passasjen over Sæbyggedalen brukt. Det er og døme på at bukkeflokkar har lagt på svømm over deler av Holmavatnet vest for Naustdalsholmen.

Utveksling med områda nordover

Det er mykje som tydar på at i alle fall områda på nordsida av Holmavatnet til tider har ei viss utveksling av dyr med Hardangervidda og områda ved Haukelivegen. Haukelivegen vart sett på som ein barriere for villreinen også før heilårsvegen kom i 1967. Det er likevel slik at mindre bukkeflokkar trekker over veggen og har vinterbeite i Røldalsfjella. Truleg hadde og fostringsflokkane som heldt til i nord for Holmavatnet på 1990-talet same trekkmønsteret. Det kan og hende at nokre av desse simlene kalva i områda mellom Holmavatnet og Haukelivegen. Det er og nokre døme på at dyra har kryssa Haukelivegen i større flokkar. Dette skjedde truleg i 1968 da flyteljingane i Vestheia viste ei auke på om lag 1000 dyr får det eine året til det andre. Det har og kome fram tankar om at deler av Hardangerviddastammen til tider kan bruke områda sør for Haukelivegen som vinterbeite nokre år, men det mest vanlege er likevel at dyr frå Setesdal-Ryfylke stamma beiter nord for Haukelivegen i korte periodar.

Arealbruk og trekkveggar belyst gjennom GPS-data 2007-2019

Dei siste 12 åra har ein og ein del data frå dei to GPS-merkeprosjekta som NINA har gjennomført. Desse åra har til saman 15 simler og 4 bukkar vore i dette området den tida dei hadde sender. Dette betyr at ein har eit rimeleg representativt bilete av simlene sin arealbruk, mens ein diverre ikkje veit like mykje om korleis bukkane brukar området. Opplysningane om bukkane må derfor hentast frå andre kjelder.

I det følgjande blir hovudtrekka i arealbruken og bruken av trekkvegane presentert, men på grunn av lite GPS data på bukk vil særleg bruksfrekvensen om sommaren bli undervurdert.

Det er til saman 13 registreringar av simler, som i perioden 18. juni-9.juli, har kommet frå Såtedalen og gått ned Sandvassbrekka til Sandvatnet. Ei av desse tok og ein runde i Hongsnuten, men alle trakk opp at i Såtedalen etter 1-2 dagar. Eit dyr kom og ned til Sandvatnet frå Storhidlernuten. Dette må tolkast som eit årvisst sesongbeitetrekk. Det kan være mogleg at forstyrringar nede ved Sandvatnet som gjer at dei trekk så raskt opp att i Såtedalen. På denne tida er anleggsvegen normalt køyrbar til Sandvatnet noko som fører med seg ein del aktivitet. I tidsrommet 15-25 juni sleppast det kvart år og om lag 120 sau og lam ut frå anleggsvegen ved Sandvatnet under Sandvassbrekka. Det er og ein betydeleg trafikk på turiststien mellom Holmavasshytta og Bleskestadmoen som går gjennom området. I 2019 var det minimum 80 personar som nytta denne stien i perioden 15. juni-10. juli. Samstundes meiner Reidar Sandal, som har observert dette beitetrekket sidan midten av 1980-talet, at dyra uansett ville ha gått tilbake opp Sandvassbrekka etter to-tre dagar når det beste beite var oppbrukt.

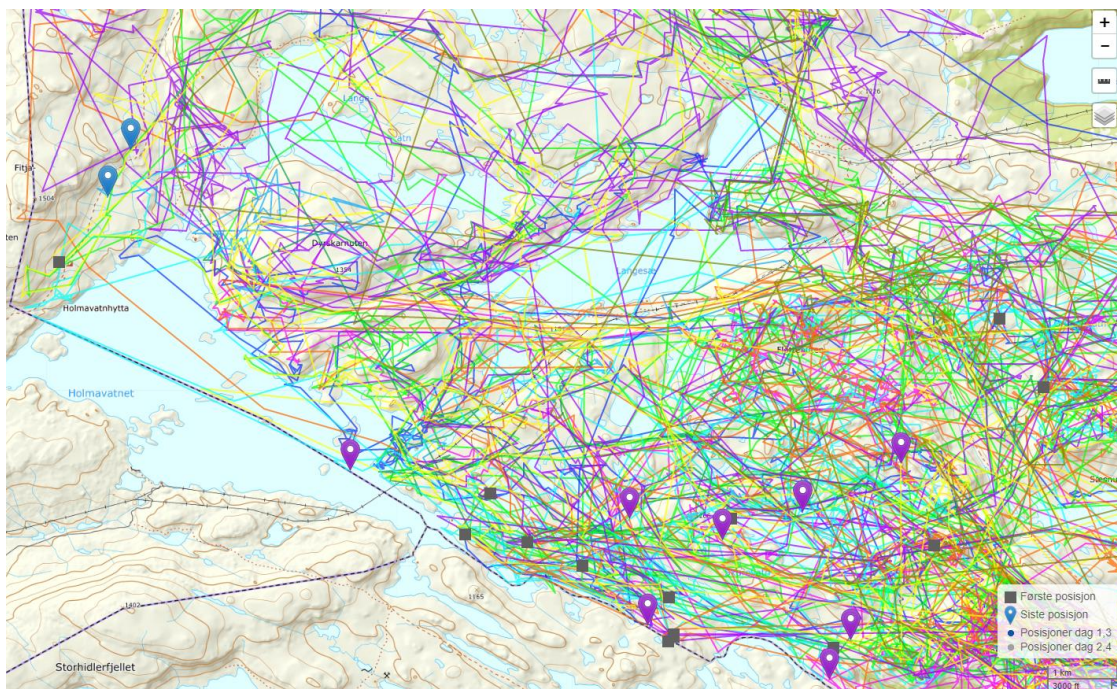
Ingen av åra har det vore GPS merka dyr ved Sandvatnet eller Holmavatnet i perioden 9. juli-29. oktober. Det har vore gjort nokre observasjonar av simler i denne perioden, men GPS-data bekreftar inntrykket av at det er svært få fostringsflokkar i området om sommaren og hausten. Dei siste åra har det likevel vor fleire døme på at relativt store flokkar har komme ned Sandvassbrekka heilt mot slutten av jakta.

På seinhausten (november og desember) tek aktiviteten seg opp og den held seg gjennom vinteren (januar-mars). På seinhausten/vinteren er det særleg områda på nordsida av Holmavatnet som blir mykje brukt. Her er det til saman gjort 20 registreringar med Skurvenutkilen, Bamsebu og Dyrsnardnuten som dei mest sentrale områda. Det er og ein del bruk av områda på vestsida av vatnet mellom Naustdalen og Vivik. Her er det til saman gjort 8 registreringar. Gravetjønningen blir og ein del brukt frå november-mars med til saman 6 registreringar. Elles er det og ein del bruk av Hongsnuten og Havrevassnibba med 5 og 3 registreringar.

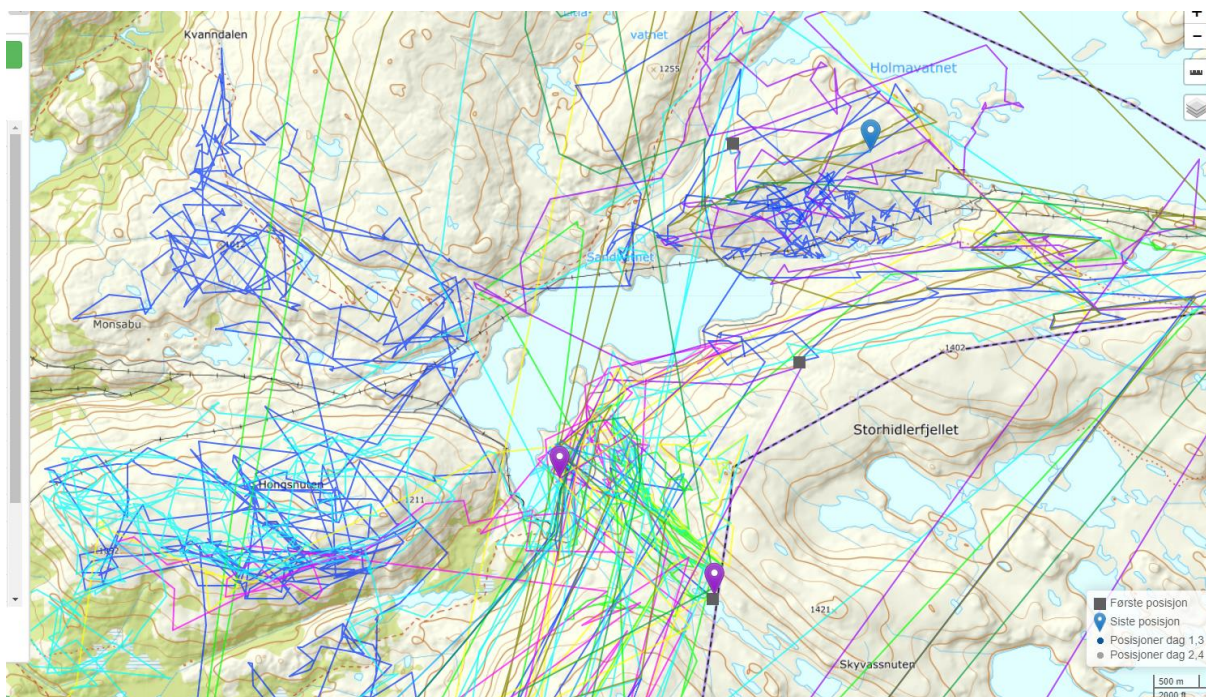
Det er ein klar tendens til at det er færre dyr i området i mars enn tidlegare om vinteren. Dette skuldast at simlene trekker mot kalvingsområda mot slutten av vinteren.

Sjølv om det i liten grad kjem fram av GPS registreringane er det ein del bukk i områda ved Holmavatnet og Sandvatnet både om sommaren, på seinhausten og om vinteren.

Om våren (april-15. juni) er det berre registrert 2 GPS-merka dyr i området. Dette var ei simle som var i Hongsnuten til 15. mai i 2010 og ein bukk ved Vivik 17-18 mai 2011. Utover dette, og det nemnte beitetrekket ned Sandvassbrekka i juni/juli, har det faktisk ikkje blitt registrert GPS merka dyr i området mellom slutten av mars og slutten av oktober. Når det gjeld bukkane sin bruk av området tydar likevel andre observasjonar på at desse også held seg i desse områda ved Holmavatnet og Sandvatnet utover våren og sommaren fram mot jakta. Som tidlegare nemnt vil talet på bukkar variere litt frå år til år.

Kartet viser alle GPS registreringane i Vinje for perioden 2006-2019. Her ser ein tydeleg at områda nord og aust for Holmavatnet blir mykje brukt. Nesten alle GPS-plotta er frå perioden frå november til mars.

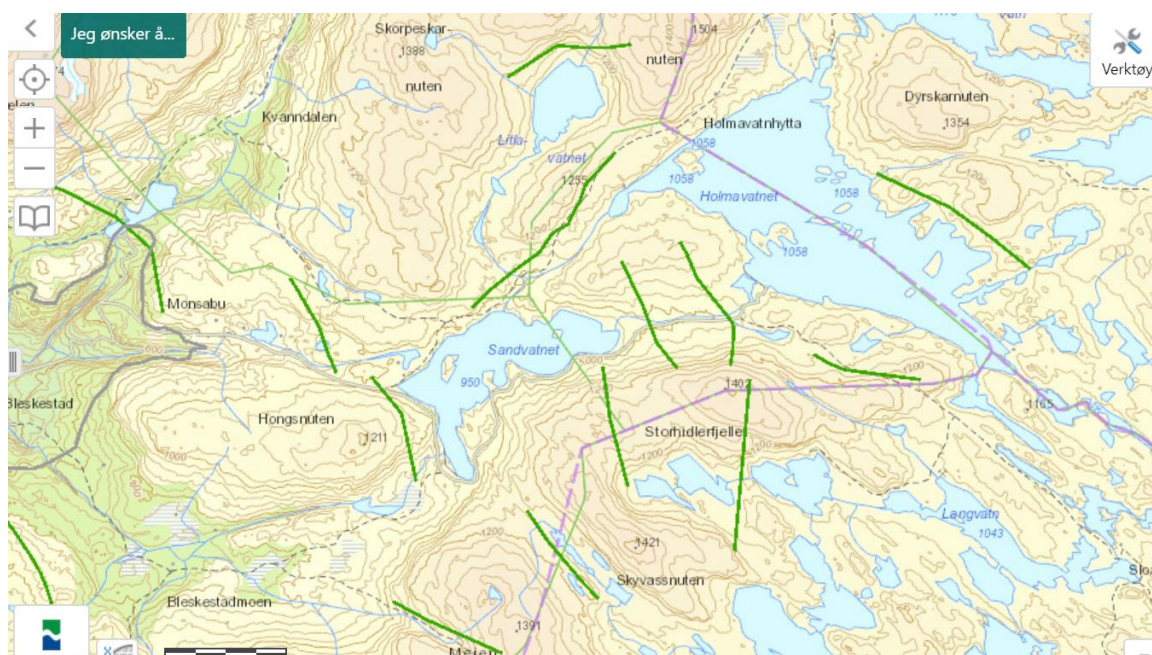

Kartet viser alle GPS registreringene i Suldal for perioden 2006-2019. Her ser ein at Hongsnuten, Havrevassnibba, Gravetjønnten og Sandvassbrekka er områda med størst bruk. Med unnatak av Sandvassbrekka kor registreringane er frå juni-juli, er nesten alle GPS-plotta er frå perioden frå november til mars.

GPS registreringane gir og ein del interessante opplysningar om trekkvegane i området. Trekket mellom Hongsnuten og Havrevassnibba over Sæbyggedalen er framleis i bruk sjølv om trekkaktiviteten er avgrensa. Her er det registrert til saman 6 passeringar fordelt på 2 ulike dyr både om våren og om hausten. Trekket over Gravetjønnten er noko meir brukt med 6 passeringar fordelt på 4 ulike dyr om seinhausten og på vinteren. Frå aust kjem dyra ned dalføret sør for Fisketjønnten og passerer Holmavassåno anten rett nedanfor Holmavassdammen eller heilt nede ved innlaupet til Sandvatnet om vinteren. På barmark går dette trekket ved den siste lona om lag 1km lengre oppstraums Sandvatnet. Frå Naustdalen i vest trekker dyra opp i Gravetjønnten fleire stader. På nordsida av Holmavatnet er trekkaktiviteten størst. Det er likevel knapt registrert dyr som har hatt eit samanhengande trekk langs heile vatnet. I staden har området ein jamn bruk som er prega av at dyra tek seg tid til å beite. To trekkvegane er likevel mogleg å identifisere. Den eine går frå Holmavasskilen langs vatnet til Skurvenutkilen og vidare opp dalføre til Skurvevatnet og Langesæ. Det er registrert 12 dyr som har tatt denne vegen. Den andre går frå Vivik og oppover dalen i retning av Langavatnet eller Turistskardet. Dette trekket forbi Vivik heng og saman med trekket som går frå Naustdalen og langs Holmavatnet på vestsida forbi Fidjeflatene. Langs dette trekket er det gjort til saman 10 registreringar. Trekkane på nordsida av Holmavatnet er i hovudsak i bruk frå seinhausten og gjennom vinteren til litt ut på våren.

Det er og registrert tre andre trekkveggar med ein viss bruk. Det går eit trekk frå sør til nord som passerer ved Holmavasskilen. Her er det registrert 4 passeringar av 4 ulike dyr, hovudsakleg seinhaust og vinter. Det går og eit trekk over Storhidlernuten og ned til Sandvassbrekka og Sandvatnet. Her er det registrert 4 passeringar av 4 ulike dyr. Det går og eit trekk frå områda ved Sandvassdammen og ned dalføret til Reinskvelven. Her er det registrert 6 passeringar av 3 ulike dyr.

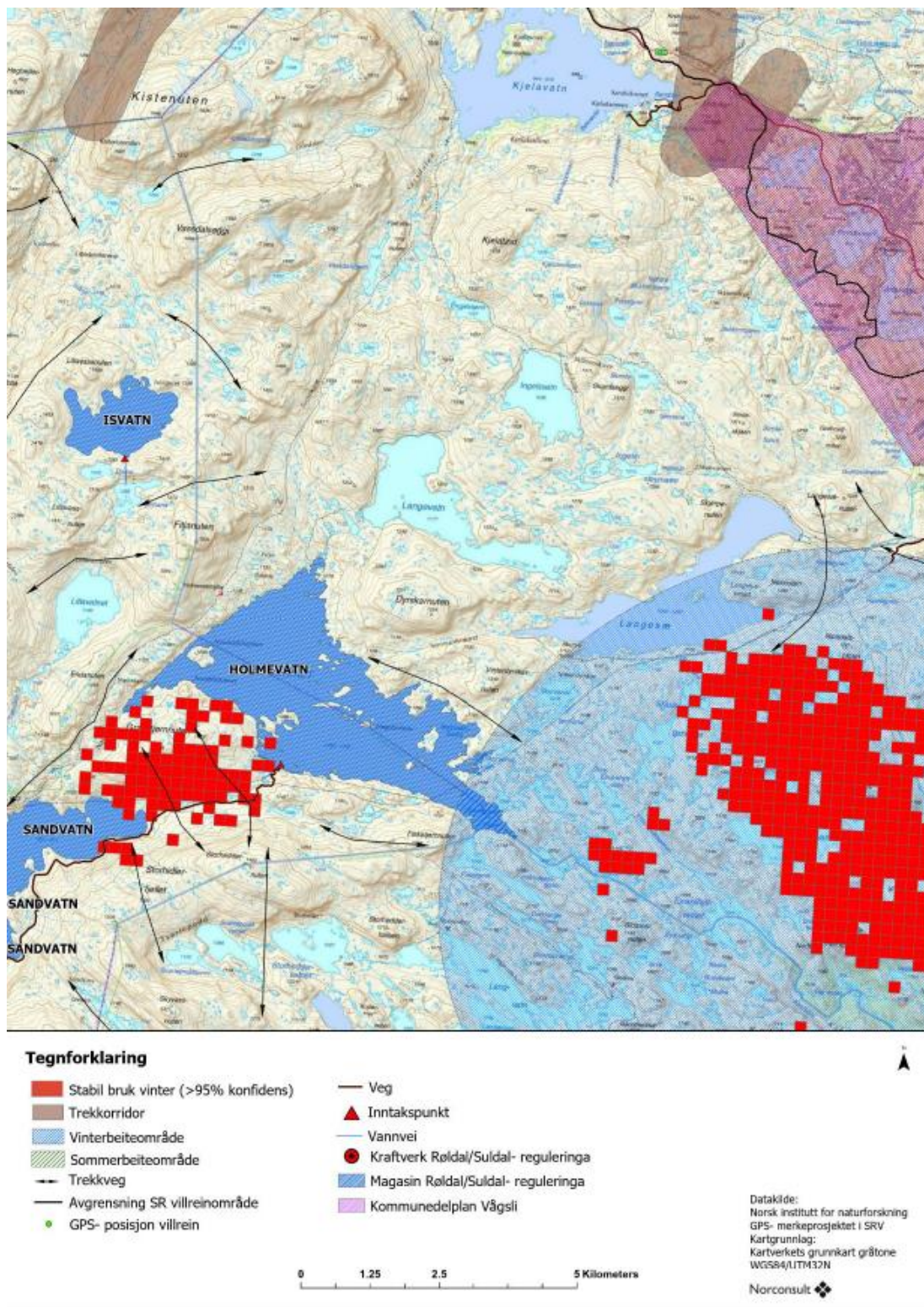
Det er og interessant å sjå at desse trekkvegane i stor grad samsvarar med trekkvegane som er kartfesta gjennom registreringar dei siste 45 åra i samband med fjellplanen, fleirbruksplanen, verneprosessen og utarbeidinga av Heiplanen.

Kartfesta trekkveggar i området. Kartet er henta frå Miljødirektoratet sin Naturbase.

Vinterbeiteområde

Både GPS-data og andre observasjonar, viser tydeleg at områda rundt Holmavatnet og Sandvatnet først og fremst er eit vinterbeiteområde for den nordlege delen av villreinstamma i Setesdal-Ryfylke villreinområde. Beiteressursane er verken særleg gode eller lett tilgjengelege, men det er meir lav og mindre snø enn mange andre stader nord for Steinbuskardområdet. Dette medfører at områda ved Holmavatnet og Sandvatnet faktisk er av dei mest brukte vinterbeita. Det er særleg Gravetjønningen som peikar seg ut som eit område med mange beitedøgn. I tillegg blir og områda aust for Holmavatnet, Hongsnuten og Havrevassnibba mykje brukt. I Norconsult sin fagrapport om villrein frå 2020, er det særleg Gravetjønningen og områda søraust for Langesæ og Holmavatnet som blir framheva som dei mest brukte vinterbeiteområda.

Kartet til Norconsult viser det mest brukte arealet for merke individ i vintersesongen i områda ved Holmavassåno biotopvernområde. Kartet viser og tidlegare registrerte vinterbeiteområde, samt trekkvegar og område regulert for hytteutbygging (Vågsli) i Vinje kommune

Oppsummering av områdebruk og trekkveggar

Midten av 1960-talet var ei tid med mange og store endringar i området ved Holmavatnet og Sandvatnet. Tamreindrifta vart gradvis avslutta og tamreinen vart stadig villare, det trakk inn meir villrein i området samstundes med at ein fekk dei store inngrepa i samband med kraftutbygginga. Dette medfører at det ikkje er mogleg å få til ein klar beskriving av «førsituasjon» når det gjeld villreinen sin arealbruk og trekkveggar i høve til kraftutbygginga. Det var fleire fostringsflokkar ved Sandvatnet før 1965, men dette var i hovudsak tamrein eller forvilla tamrein.

I dag er området først og fremst eit vinterbeiteområde. Dyra trekker inn i området frå sør og aust på seinhausten eller tidleg på vinteren. Dei oppheld seg her gjennom vinteren, men simlene trekker tilbake mot kalvingsplassane alt i mars/april. Ein del av bukkane blir gåande att i området fram til starten av jakta.

Samanlikna med perioden ca 1965-1975, kor det vart meir villrein og forvilla tamrein i områda rundt Holmavatnet og Sandvatnet, er det mykje som tydar på at simlene sin bruk av trekkvegane over Hongsnuten og Gravetjønnnuten i barmarkssesongen har blitt redusert. Trekket over Hongsnuten og Havrevassbrekka brukast nå berre sporadisk og av relativt få dyr, og i hovudsak når det ligg snø. Trekket over Gravetjønnnuten blir brukt meir regelmessig, men også dette helst om vinteren. Ingen av desse trekkvegane ser ut til å bli brukt av simler om sommaren eller første del av hausten. Om det hadde vore fleire GPS merka bukk i materialet ville det ha blitt registrert ein høgare bruk av desse trekkvegane. Dette gjeld for så vidt om sommaren, men kanskje særleg om hausten og på vinteren.

Trekket på nordsida av Holmavatnet må karraktriserast som hovudtrekkevegen i området. Denne brukast av alle typar dyr om vinteren og særleg bukkar om sommaren og tidleg haust. Til dømes ville dyr som før utbygginga stod ved Isvatnet normalt trekke over Gravtjønnnuten eller Sæbyggedalen, mens dei nå i større grad vil trekke nord for Holmavatnet.

Forstyrring av villreintrekk

Seinhaust og tidleg vinter er det svært lite menneskeleg aktivitet i områda ved Holmavatnet og Sandvatnet, og villreinen får stort sett beite i fred. Verken trekket inn i område eller dei lokale beitetrekka vil være utsett for nemneverdig forstyrring. Samstundes er det mykje som tydar på at trekket til og frå Gravetjønnnuten blir hindra av opne vatn og stor vassføring i Holmavassåno. Norconsult har i sin rapport påvist at dyr ser ut til å ønskje å krysse åno, men at dei blir hindra av det opne vatnet. Desse dyra har til slutt kryssa over isen på Sandvatnet. Frå vinterferien blir skiløypa mellom Haukeliset og Holmavasshytta kvista. Da blir det meir folk i terrenget, og da særleg over isen på Holmavatnet etter den kvista løypa mellom Holmavasshytta og Sloaros. Ein har ikkje sikre tal på kor omfattande denne ferdsla er, men i helger med fint vær kan trafikken

være så stor at det oppstår systematiske forstyrringar slik at dyra unngår areal arealet nær skiløypa eller blir hindra i trekka mellom beiteområde. Ei slik forstyrring i vinterbeiteområde er ikkje ønskeleg. Når simlene trekker mot kalvingsplassane i mars og april, er det med unnatak av påskeferien, lite menneskeleg aktivitet i området. Der derfor lite som tyder på at dette trekket blir forstyrra i nemneverdig grad. Dette er og eit trekk kor motivasjonen for å trekke er sterk, slik at det uansett må relativt omfattande forstyrring til får at trekket stoppar opp.

I ein kort periode i månadsskiftet juni/juli ser ein at simler og kalvar kjem ned Sandvassbrekka til Sandvatnet. Her beiter dei i områda på begge sider av anleggsvegen og mellom anleggsvegen og vatnet. Dei fleste held seg i eit relativt avgrensa område under Sandvassbrekka, men nokre dyr beveger seg ganske langt i retning av Holmavatnet. Eit GPS merka dyr drog og over i Hongsnuten.

Felles for alle desse dyra er at besøket nede ved Sandvatnet blir kortvarig. Dette dreier seg om 1-2 dagar, der det er fleire døme på at dyra trekker ned om kvelden første dagen og opp att Sandvassbrekka dagen etter. Når besøket i dei gode beiteområda ved Sandvatnet blir såpass kortvarig er det lett å tenkje at dette kan skyldast forstyrringar. Dette er ikkje tidspunktet med mest trafikk ved Sandvatnet, men det er likevel ein del aktivitet. Sjølv om anleggsvegen inn til Holmavatnet normalt ikkje er køyrbar heilt inn 1. juli, så er den open til Sandvatnet. Dette medfører noko biltrafikk frå Hydro og andre mellom anna ved utsetting av båtar på Sandvatnet. Fottursesongen er nå i gang og det går i snitt tre personar i døgnet på ruta til og frå Bleskestadmoen. I tillegg sleppast det kvart år 120 sau og lam ved Sandvatnet på denne tida. Dette medfører ei kort periode med omfattande forstyrringar når sauane skal sleppast av bilar og spreiaast utover i terrenget der reinen ønskjer å beite. I tillegg kjem store tekniske inngrep i samband med Sandvassdammen. Simler med relativt små kalvar vil og være særleg vare for forstyrringar, og ettersom dei og kan finne beite i rolegare omgjevnadar er det heller ingen sterk motivasjon knyt til dette beitetrekket. Det skal derfor svært lite til før dette trekket blir avbrote. Det er samstundes verd å tenkje gjennom om dette trekket ned Sandvassbrekka kunne vore starten på eit meir omfattande trekk vidare mot vest, over Hongsnuten eller Gravetjønnten, dersom dyra ikkje hadde møtt på tekniske inngrep og forstyrringar frå menneskeleg aktivitet. Samstundes er det og mogleg at dette først og fremst er eit tidsavgrensa beitetrekk, kor føremålet berre er å utnytte dei gode beita ned mot Sandvatnet. Reidar Sandal som har observert dette trekket sidan midten av 1980-talet har mest tru på at det siste er tilfellet.

Bukketrekka tidleg i jakta møter på til dels store og systematiske forstyrringar frå biltrafikk når dei skal krysse anleggsvegen. Dette gjeld særleg trekket over Sæbyggdalen til Hongsnuten, men og trekket austover frå Gravetjønnten. Samstundes er ikkje desse forstyrringane av eit slik omfang at trekkaktiviteten blir stoppa. Bukkane ville på denne tida uansett vore på trekk mot der simlene står, og når dei i tillegg er uroa av jakta blir motivasjonen for å trekke svært sterk.

1.4 Moglege tiltak

Kva kan så gjerast for å redusere forstyrringa frå menneskeleg verksemd, og gje villreinen betre kår i områda ved Sandvatnet og Holmavatnet? I det følgjande vil eg driste meg til å peike på nokre moglege tiltak.

Utover dette notatet baserer rådene seg på villreinforinkinga som har blitt gjennomført ved NINA dei siste 15 åra. I samband med dei mange GPS-merkeprosjekta i Noreg har det blitt samla inn store mengder data om korleis villreinen beveger seg i terrenget. På bakgrunn av dette har forskarane ved NINA utvikla modellar som til ein viss grad kan talfeste effekten av ulike vandringshinder som til dømes reguleringsmagasin, kraftlinjer, bilvegar, turistløyper m.v.

Dei følgjande tiltaka tek utgangspunkt i dagens situasjon slik den er omtala i avsnitta over, men tek og høgde planlagde tiltak som vil kunne endre villreinstamma sin arealbruk. For det første er det truleg færre villrein nord for Blåsjø enn bestandsmålet. Om det blir fleire dyr dei neste åra vil og arealbruken endre seg. For det andre er det planlagd tiltak lenger sør i villreinområde som truleg vil betre trekkmoglegheitene gjennom Steinbuskardområde, og såleis medføre at det kan bli aktuelt for fleire dyr og bruke beiteområda rundt Sandvatnet og Holmavatnet både sommar og vinter. Dette dreier seg konkret om ferdselsrestriksjonar på anleggsvegen til Store Urar og flytting av turisthytta Storsteinen med tilhøyrande løypenett. For det tredje er det planlagt fleire tusen nye hytter i Vågslid og på Hovden. I tillegg har Stavanger turistforening planar om å utvide Haukeliseter og ruste opp Holmavasshytta. Auka ferdsel i samband med desse hyttene vil medføre auka forstyrring i dei viktige vinterbeiteområda frå Langesæ og ut mot Rv9 og E134. Dette kan igjen medføre at vinterbeiteområda ved Sandvatnet og Holmavatnet blir ennå viktigare for villreinen.

Dei følgjande tiltaka har som målsetting å redusere forstyrringa av villreinen i områda ved Sandvatnet og Holmavatnet, betre trekkmoglegheitene i dei etablerte villreintrekka og opne for at villreinstamma i større grad skal kunne ta i bruk beiteområda lenger vest. Det er og eit mål at desse områda skal kunne ta i mot fleire dyr dersom ulike tiltak gjer at ein får endringar i villreinstamma sin arealbruk.

Moglege tiltak på snødekt mark

- Ei eller fleire kunstige landbruer over den vinteropne Holmavassåno. Tiltaket vil kunne sikre lettare tilkomst til og frå dei viktige vinterbeiteområda i Gravetjønnuten og lette bruken av det viktige villreintrekket i område. Villreinen kan krysse over via isen på Sandvatnet, men isen på slike sterkt regulerte magasin er noko den helst vil unngå. Tiltaket er foreslått av Norconcult, og er omtala i fagrapporten om villrein dei har utarbeidd for Hydro i 2020.

- Omlegging av den kvista turistløypa mellom Sandvatnet og Holmavatnet.
I dag går den kvista løypa Bleskestadmoen-Holmavasshytta over isen på Sandvatnet, vidare opp langs Holmavassåno og til slutt over isen på Holmavatnet. Ei omlegging av løypa til Naustdalen vil gje mindre belastning av trekkoridoren over Holmavassåno. Tiltaket er foreslått av Norconcult, og er omtala i fagrapporten om villrein dei har utarbeidd for Hydro i 2020. Det må til ein nærare prosess med Stavanger turistforening, grunneigar og Hydro før eit slik tiltak blir gjennomført.
- Utsett kvisting av turistløypa Holmavasshytta-Sloaros.
Denne løypa blir i dag kvista til vinterferien (frå om lag 10. februar). Om kvistinga blir utsett til påske (frå om lag 15. mars – 1. april) vil dette medføre mindre forstyrring i eit viktig vinterbeiteområde. Det er Verneområdestyret for SVR som gir dispensasjon til slik kvisting.

Moglege tiltak på barmark

- Flytting av båtutsettet ved Sandvassdammen.
I dag er det eit båtutsett innafor Sandvassdammen. Dette er ein del i bruk i samband med fiske. Ei flytting av dette til den vestre vika av Sandvatnet, vil gje større avstand og dermed mindre forstyrring av villreintrekket ned Sandvassbrekka i månadsskiftet juni/juli. Ei slik flytting må skje i samråd med grunneigar.
- Flytting av bom.
I dag står bommen på anleggsvegen mellom Sandvatnet og Holmavatnet på austsida av Sandvassdammen. Ei flytting av denne til rett etter avkøyringa til Hydrohytta lengst vest i Sandvatnet, vil gjere at færre bilar kan ta seg inn i området nær Sandvassbrekka og dermed mindre forstyrring av dette villreintrekket. Om bommen skal flyttast må det etablerast eit nytt båtutsett som nemnt i punktet over. Grunneigarane på Bleskestad må kunne bruke anleggsvegen mellom ny og gamal plassering av bommen.
- Strengare bomregime på anleggsvegen Sandvatnet-Holmavatnet.
Eit strengare bomregime som gir mindre ferdsel på anleggsvegen blir i Norconcult sin fagrapport, framheva som eit billig og effektivt tiltak som vil ha stor positiv effekt på villreinen sin trekkaktivitet gjennom område. I dag skaper ferdsel og aktivitet på anleggsvegen ein del uheldig forstyrring av villreinen. Dette handlar særleg om aktivitet i samband med at sauen sleppast på beite under Sandvassbrekka heilt i slutten av juni, i same tidsrom som beitetrekket ned Sandvassbrekka finn stad. I tillegg kjem ein periode frå midten av august og midten av september da samla biltrafikk i samband med jakt, utleige og sauesamling er såpass omfattande at den verkar forstyrrande på villreinen sin trekkaktivitet. Bortsett frå nokre få helger i august og september, er ikkje ferdsla etter anleggsvegen så omfattande at den normalt skulle skape ei barriere for villreinen. På bakgrunn av dei kumulative effektane av dei mange tekniske inngrepa i området, er det likevel sannsynleg at ferdselen på anleggsvegen verkar negativt inn på villreinen sine trekkmoglegheiter. Når ein har samla tekniske inngrep som demningar, reguleringsmagasin, kraftlinjer og ein anleggsveg på eit avgrensa areal, vil villreinen være meir var for tilleggsforstyrringar. Dermed kan eit ferdselsnivå som

er uproblematisk ein stad være det som stoppar eit villreintrekk ein annan stad. Derfor vil all reduksjon av bruken av anleggsvegen være positivt for villreinen, og da særleg redusert bruk i dei nemnte tidsromma.

En må og gå ut frå at dei negative verknadane av forstyrringane frå ferdsel på anleggsvegen vil forsterke seg i tida framover. Dersom tiltaka som gjennomførast lenger sør i villreinområde har dei verknadane ein trur, så vil villreinstamma kunne utvide sin arealbruk og i større grad bruke områda ved Sandvatnet og Holmavatnet som sommarbeite. Det vil da bli ennå viktigare at bruken av vegen ikkje hindrar villreinen sine trekk mot områda lenger vest.

Dagens regelverk for bruk av anleggsvegen vart utarbeidd av Hydro i 1990, på bakgrunn av føringar frå Olje- og energidepartementet frå 1982. Departementet sine føringar for etableringa av bomregimet er lite detaljerte, og Hydro har i praksis stort handlingsrom når det gjeld utforminga av innhaldet i eit bomregime. Dagens bomregime har ikkje vore handheva, og ferdsla på anleggsvegen er truleg høgare enn når Hydro gjennomførte ei undersøking av bruken av vegen i 1989.

Dersom eit tek utgangspunkt i villreinen sine behov, bør ferdsla på anleggsvegen reduserast. Ideelt bør biltrafikken ned på eit nivå kor ein står att med Hydro sin bruk av vegen, samt grunneigarane rundt Holmavatnet si bruk i samband med tilsyn og vedlikehald av hyttene i område. Ved eit slik bomregime vil ferdsla etter anleggsvegen bli redusert med om lag 75% i høve til dagens nivå. Den attverande ferdsla på anleggsvegen vil i så fall bli så låg at den i liten grad vil ha negativ innverknad på villreinen sine trekkmoglegheiter. Det er særleg viktig at ferdsla på vegen ligg på eit lågt nivå fram til om lag 20. juli når villreinen kan trekke vestover på sommarbeite. Ein slik reduksjon i ferdsla kan anten skje ved utarbeiding av eit nytt bomregime eller ei strengare oppfølging regimet som eksisterer i dag.

Verneområda i Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane

Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Frafjordheiane (SVR) er namna til dei store samanhengande fjellområde som ligg lengst sør i den norske fjellkjeda. Desse heiane rommar store kontrastar. I vest finn du vakre og dramatiske landskap med djupe fjordar og tronge dalføre. I nord ragar fjella høgt og snøen ligg til langt ut på sommaren, men her finn du og flekkar med ei overveldande blomsterprakt. I aust og sør ligg eit vidstrakt og bølgende heilandskap kor det aldri er langt mellom idylliske vatn og vassdrag. Meir enn 3000 villrein streifar gjennom områda, alltid på vandring for å finne dei beste beiteområde gjennom året. At det finns til saman 17 store og små verneområde i desse fjellområda, seier mykje om kor verdifulle dei er. Vernet sikrar og at kommande generasjonar kan få gode naturopplevingar i desse heiane.

Kontaktinformasjon Norges nasjonalparker

Telefon:	95207083 / 90505902 / 48044583
E-post:	fmagpost@fylkesmannen.no
Nett:	www.svr.no
Post:	SVR Postboks 788 Stoa, 4809 Arendal